

Forradalom vér nélkül, Sopron 1956

Faragó Sándor kiállítás-megnyitó beszéde

„Tisztelt Polgármester Úr, kedves egykori Tanítványaink szerte e hazából és a határokon túlról, Kedves Vendégeink, Hölgyeim és Uraim!

Nagy öröm és tisztesség számomra, hogy köszönhetem Önöket itt az Orsolya-téren, a Lábasház előtt, a „*Forradalom vér nélkül, Sopron – 1956*” c. kiállítás megnyitóján.

A 2006-os esztendő elhozta számunkra a dicsőséges forradalom 50. évfordulóját, s mint minden évforduló az ember életében, gondolkodásra, elgondolkodásra, emlékezésre, emlékezetre készlet.

Ennek az emlékezés-ívnek – helyes történelemszemlélet mellett – nem 1956-tal kell kezdődnie, és nem is szabad azal lezárulnia. Az 1945-1989 közötti magyar történelmi drámának 1956 forradalma ugyan a katarzisa volt, de azt érteni és jelentőségét megérteni, önmagában, nemzet-történetünk-ből kiragadva lehetetlen. Az emlékezés akkor váltja ki belőlünk is a megértés felszabadító örömet, ha a történelem folyamának kontextusába helyezzük 1956-os Forradalmunkat és Szabadságharcunkat.

A vesztiesen el- és megszenvedett második világháború, az ismételt területvesztések, a minden családot érintő véráldozatok után, a fogságuk miatt apáktól és fiúktól megfosztott családok szenvedései még nem csillapodtak, amikor egy vonzónak ígérkező eszme végletes torzulásai újabb igába hajtották a magyarok millióinak fejét. Újra a félelem, a rettegés lett úrrá nemzetünkön – a fasizmus után a kommunizmus vesztéshes korszaka köszöntött hazánkra. Pedig nem így indult a háború utáni élet! A Fordulat Évéig élt a remény városban és falun, mindenki elhitte a „miénk az ország magunknak építjük” gondolatát gyárban és a földosztás utáni földeken. A szabad nép azonban szabadon gondolkodik, s aki szabadon gondolkodik azt nehéz vezetni. És az eszme, amely egykor kísértéként járta be Európát, újra kísérteni kezdett, s „tökéletesedő” módszerei addigra már több mint 20 millió ember életét követelték. A még regnáló Sztálin leghivatottabb magyar követői, hazatérve átvették a hatalmat, s itthon folytatták mindazt, amivel mesterük tönkretette saját népét. A dacos munkás, a büszke paraszt hamar megtapasztalta, hogy mit

nem lehet, legfőképp csak egyfélét szabad tennie és mondania. Megvalósult Madách falansztere, silány kiadásban.

Keskeny volt a mezsgye, szűk a mozgástér, aki rosszul lépett, aki hibázott, azt a rendszer maga alá gyűrte, eltávolította, vagy megsemmisítette. S a magyar tűrt, nyelt, mert mindig azt kellett tennie, mindig erre kárhoztatták. A diktatúra kigondolói, működtetői azonban nem ismerték a latin közmondást „*Historia est magistra vitae*”. S ők nem tanultak a történelemből: egy elnyomott nép mindig kísérletet tesz a rabiga lerázására, mert természete a szabadságvágy, és természetes életformája a szabadság. Csak az önként, és legfőképp magának alkotott szabályoknak hajtja meg a fejét.

A kisémmizés, a sanyargatás, az alapvető emberi jogok lábball tiprása, a megalázottság hatására egyre nagyobb erővel izzott a parázs a hamu alatt. Mindemellett a nép az erkölcsnek azt a degradálódását is megtapasztalhatta a Rajk-per kapcsán, ahogy a „*forradalom felfalta gyermekeit*”, s amely a vezető párt tagságát is rettegésbe taszította és demoralizálta. Rajkék rehabilitálása és az önvizsgálat is csak felszínes volt és őszintétlen, ami már nem tudta megállítani a demokratizálódás tömegigényének a robbanásszerű manifesztálódását.

S mint mindig újkori történelmünkben, az újra legfogékonyabbak, akik a jövőjükért – amely egy a nemzet mindenkorai jövőjével – szót emeltek, a fiatalok, az egyetemisták voltak. Elindult és egyre terjedt a tiltakozási hullám. S az erkölcsi tartás nélküli hatalom meghátrált, lebényt, amit az elégedetlen, országnyi nép boldogan használt ki, s söpörte el elnyomóit. A győzelem azonban fájdalmas volt! Fájdalmas, mert a tiszta eszmék ellen utóvérdharcot folytatott a gyűlölet, s a gyűlölet agressziót, az pedig viszontválaszt generált. Sortűzek dörrentek, ártatlan emberek estek áldozatul és harcoló hősök tették életüket a haza oltárára.

Budapest forradalmi megmozdulásával egy időben a soproni egyetemi ifjúság köreiben is nőtt az elégedetlenség. A hagyományok ápolásának tiltása, a kizárások, az Egyetem Bányász és Kohász Karainak Miskolcra költöztetése, az ott-honi szomorú hírek és a ifjú szabadságvágy egyaránt elkeseredettséget szított. A szege di egyetemisták felhívására Sopronban is azonnal megalakult a MEFESZ, s megfogalmazta követeléseit. A forradalom győzelme után az egyetemi ifjúság Sopronban is átvette az intézmény, sőt a város irányítását. Maga mellé állította a rendőrséget, a határőrséget, lefogta a városi pártvezetőket és az ÁVH állományát, megszervezte a rendfenntartást, az ellátást, ott volt a gyárakban a munkástanácsok alapításánál, ha kell kenyeret sütöttek, csaknem 150 teherautónyi segélyt, élelmiszert, kötszert, gyógyszert szállítottak a harcoló Budapestre, eligazították a menekülőket, lefogták a menekülő ávosokat.

Sopronban – ahogy kiállításunk címe is visszaadja – vér nélkül győzött a forradalom és elindul az új élet. *XX. századi történelme folyamán, 1921 után immár másodszor forrott össze elválaszthatatlanul az Egyetem és a Város történelme*. Ezért is valljuk és hirdetjük büszkén, hogy Sopron a mi városunk, mi ezért a városért kétszer megharcoltunk. Ezért mondhatom el én itt ezt a köszöntőt. Ezért énekelhetjük tiszta szívvel: „*Ha Sopron hív, mi ott leszünk, érette vesszen életünk*”.

Tisztelt Hallgatóim!

Az öröm, a felhőtlen emelkedettség tiszta öröme 50 év előtt csupán 17 napig tartott, csak addig tarthatott. Ahogy

1848-ban nem győzhetett a forradalom a túlerővel szemben, úgy nem győzhetett 1956-ban sem. Miként 1849-ben orosz csizmák taposták porba, magasba emelt zászlóinkat, úgy 1956-ban is orosz tankok dübörögtek a kockaköveken. Megint elbuktunk, s Európa, a világ, ismételen csak szánakozva, tétlenül nézte egy nép haláltusáját.

A történelemből, a „tanítómestertől” tudható volt, hogy újfent ezrek kényszerülnek elhagyni a hazát, bizonyos volt, hogy a bukást megtorlás követi, s hogy Haynau igazsága – a börtön és a bitó – 107 év után megismétlődik. És a rendszerben ez esetben sem csalódtunk! Az orosz tankok árnyékából, a félelemtől vezérelve kétszázezer ember lépte át a határt, ezrek kerültek börtönbe, s a könyörtelen hatalmi elit több mint 250 embert – köztük a Forradalom emblemikus alakjait, az új júdások hajdani elvtársait – küldött a halálba.

Az orosz lerohanás, a pesti forradalom bukásának hírére, az orosz tankok bevonulásakor, a fegyvert fogott soproni egyetemisták jelentős része – azaz a forradalom itteni vezetői – ugyancsak átlépte a határt, s ezzel az Egyetem és a város vér nélküli forradalma is elbukott. Bár bánatatlanságot ígértek az Ausztriában várakozóknak, a rendszer bizalmi tőkéje annyira megcsappant, a hírek oly mértékben erősítették a félelmet, hogy a hazatérésről való szavazáson a végleges távozás mellett döntöttek. Ezt a mérhetetlen veszteséget, csak az idő és a rendszerváltoztatás felszabadító öröme, az újabb kor többé-kevésbé kihasznált lehetőségei tompíthatják csak, de az elvesztett egyes embert, a megannyi mindenséget örökre elvették tőlünk. *És ez az, amit talán sobasem lehet megbocsátani.*

Aztán voltak olyan éveink, amikor úgy tűnt, hogy a Kádár-kor gulyáskommunizmusának liberális relativizmusa megint eloltja az izzó parazsat. A vezetéssel összekacsintó többség gazdasági alapú megalkuvásával, az erkölcsi igényesség hiányával, veszni látszott minden egykori magasztos cél. A forradalmat megtagadták, a forradalmárokat lehazaárulózták. Mindenki egy-egy szem volt a lánchban – volt, aki tudatosan, volt, aki ismeretek hiányában. De azt is tudni kellett, hogy minden lánc olyan erős, mint amilyen leggyengébb láncszeme. S szerencsére voltak olyanok is, akik elveikben szilárdan megmaradva elszaggatták az állampárt láncait, tárgyalásokra, meghátrálásra kényszerítették a teret veszetett hatalmi elitet.

1956 forradalma 33 év után mégis győzött – talán csak a valódi katarzis maradt el – kikiáltatott a Köztársaság, a szabad választásokon életre hívott új parlament elindította végre sokat szenvedett hazánkat a tényleges demokrácia útján.

Tisztelt Vendégeink, Hölgyeim és Uraim!

Az elmondott történelmi áttekintéssel tulajdonképpen leképeztem a kiállítás forgatókönyvét, azét a kiállítását, amelyet *dr. Tóth Imre*, a Soproni Múzeum igazgatója, egyetemünk docense és *Varga Tamás*, az Erdészeti Múzeum igazgatója rendeztek. A művészeti vezető *Fekete György*, egyetemünk emeritus professzora volt, a megvalósításban pedig *Szőke Imrénének* volt tevéleges oroszlánrésze. Talán mondanom sem kell, hogy ennek is, a Város és az Egyetem egysége az üzenete. Köszönöm elkötelezett munkájukat!

A teremben a falak mentén láthatjuk az idézett 45 év nagytörténelmének dokumentumait, relikviáit, középpütt pedig a város és az egyetem történelmének tárgyasult emlékeit.

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Ha múzeumból hallunk, akkor általában a régi, az ódivatú, az elmúlt jut mindenkinek az eszébe. De ne feledjük, hogy ide csak az érték, az iránymutató, a tanulságos kerül, minden másnak a szeméttelen, vagy az égetőműben a helye!

Múzeumban beszélni 1956-ról, tehát annyit tesz, mint régiről, *de értékről, iránymutatóról* szólni, s ez a kiállítás azt teszi. Kérem, eszükkel értsék, és szívükkel érezzék az alkotóknak, de mindeneke előtt az általuk megidézett történelmi kornak minden üzenetét. Tuda-

tosítsák magukban és hirdessék, hogy abban a fél évszázadban, történelmi mércével mérve az a **17 nap volt a legtisztább és az utókor számára feltétel nélkül vállalható időszak.**

Kedves Barátaim!

Ötven év, az két emberöltő! Hazánk lakosságának döntő többsége azokban a dicsőséges napokban apró gyermek volt, illetve azt követően született. Számukra, számunkra 1956 már nem személyes élmény, hanem történelem. Történelem, mint a Honfoglalás, az Államalapítás, mint Dózsa Parasztháborúja, a Rákóczi Szabadságharc, vagy az 1848/49-es Forradalom és Szabadságharc. A mi generációink a történelemórakon mindezekről tanultak, de csak a rendszer ideológiai alapjain. 1956-ot a mi tankönyveink ellenforradalomként jelezték, résztvevőit, pedig ellenségként állították be. Pedig az emberek zöme azokban a napokban a forradalom oldalán állt, azonosult a forradalommal, tehát az egész nép ellensége volt önmagának. A hazugságok a dialektika jegyében ilyen furcsa magyarázatot eredményeztek. Ez az elmentmondás folyamatosan ott feszült tudatunkban.

Az is sajtóságos volt, hogy az akkori történetírásnak sohasem a győzelem, hanem mindig a bukás bemutatása volt a fontos. Mert a nemzet győzni mindig összefogással győzött, a bukást, pedig mindig a széthúzás és az idegen hatalmak előtti kényszerű behódolás jelentette. A nemzettudat elmélyítése, igazi értékeink ápolása, a függetlenség hirdetése nem volt összeegyeztethető a proletár internacionalizmus szovjet mintájú értelmezésével. És nemcsak 1956-ot nem lehetett ünnepelni, de 1848-at sem, mert túl sok volt az áthallás, a történelmi párhuzam. A rendszer félt – mert akinek nem tiszta a lelkiismerete az fél – és volt is mitől félnie! 1989-ig kellett várunk, míg beteltek napjai.

Kedves Kiállítás-látogatók!

Legyen ez a kiállítás a Forradalom dicső napjainak mementója, emléke annak, hogy egy nép 50 éve lerázta a rabigát, példát mutatott Európának, a világnak szabadságvágyból, hazaszere-téből, összefogásból. De legyen hosszan és erősen intő jel is: az elnyomásnak, a demokrácia lábball tiprásának, a megfélemlítésnek, a bosszúnak és a gyilkosságoknak az időszaka nem olyan távoli, s akként értékeljük, ahova sorolandó, a

magyar történelem könyvének legsötétebb lapjaira. *Óhajunk pedig csak egy lebet, soba meg ne ismétlődjék!* Ismer- tessük meg és értsük meg ezt gyerme- keinkkel, unokáinkkal! Ha megte- sszük, az lesz 1956 végső győzelmé!

E kiállítás a soproni 1956-os jubileu- mi megemlékezés-folyam *első esemé-*

nye. Megragadom az alkalmat arra, hogy hívjam és várjam Önöket október 23-án, hétfőn 17.00 órakor az Egyetem- re, emlékműavató ünnepségünkre, a Városnak ugyanaznap 19.00 órakor a Hűségzászlónál tartandó megemléke- zésére, majd pedig október 24-én, ked- den 10.00 órakor a GYÍK-ba, az egyko-

ri SOTEX Kultúrházba az egész napos, gazdag programú ünnepségeinkre.

Ünnepeljünk, legyünk együtt Egyetem és Sopron e felemelő na- pokban, mint tettük azt 1956-ban. Ezen gondolatok jegyében a „Forra- dalom vér nélkül, Sopron, 1956” ki- állítást megnyitom.”

Emlékműavatás

Nagy László erdőmérnök az 1956-os MEFESZ Intézőbizottság tagja

„Tisztelt Ünneplők!
Hölgyeim és Uraim!

Az ötven évvel ezelőtt történekre emlékezünk. Ötven év a világminden- ség mércéjével mérve rendkívül rövid idő. A mi életünknek azonban a kéthar- mada.

Ötven évvel ezelőtt negyedéves erdő- mérnök-hallgatóként a MEFESZ Intéző- bizottság tagjaként aktív részese voltam a történelmi eseményeknek.

A többségében munkás- és paraszt- származású fiatalokból álló diákság összefogott, megfogalmaztuk követelése- inket. A SOTEX kultúrházban 1956. októ- ber 22-én megtartott nagygyűlésen ki- mondtuk, hogy elégünk van a sematikus ifjúsági szervezetből, s megalakítottuk az Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szervezetét, a MEFESZ-t. Azt is kimond- tuk, hogy a rendszerrel elégedetlenek va- gyunk, egy igazságosabb, demokratikus, független Magyarországot akarunk.

A városban gyorsan elterjedt a hír, hogy az egyetemisták megmozdultak. Másnap az „EGYÜTT A LENGYELEK- KEL!” jelszó alatt a városon fegyelme- zetten végigvonuló hallgatók sorai erő-

határozottságot és elszántságot tükröz- tek. Kiállításunkkal elnyertük a soproni lakosság együttérzését.

A napokban elhangzó beszédekből sok mindent fognak hallani ezekről a napokról, mint ahogy már hallottak is az imént kedves évfolyamtársam vissza- emlékezéséből.

– Ott voltunk mindenhol, ahol tenni lehetett.

– Ott voltunk a gyárakban, az üze- mekben,

– a pékségben és a boltokban,

– a rendfenntartásánál, együttmű- ködtünk a rendőrséggel, határőrséggel.

– Ott voltunk a segélyek fogadásánál és továbbszállításánál.

– Ott voltunk a város minden pont- ján, és a környező községekben is.

Mi tettük azt, amit a szívünk diktált, lelkesen, fiatalos lendülettel. Fegyelme- zett magatartásunkkal megőriztük Egyetemünknek, Sopron városának és környéknek nyugalalmát.

Mikor azt hittük, hogy minden rend- ben van, győzött a forradalom, akkor következett november 4-e. Az orosz tankok megállítására szervezett re-

ménytelen kísérlet után olyan történt, amire senki sem számított. Az oktatók majdnem fele, a hallgatók döntő többsége Ausztriába menekült, elhagyta az országot. Az erdőmérnök-hallgatók kö- zül az első napokban alig néhányan tar- tozkodtunk Sopronban.

Én itthon maradtam. Az ünnepségso- rozat alkalmával megszólaló társaim fe- le külföldön él. A Sopronban maradot- taknak a helyzet felmérése után első dolguk volt

– az Egyetem és a kollégiumok őrzése, az illetéktelenek távoltartása,

– a segélyként beszállított anyagok tisztes számbavétele és átadása,

– az egyetem területén található ka- tonai felszerelések, fegyverek és lősze- rek összegyűjtése,

– az elmenekült társaink értéktárgya- inak felmérése, megőrzése, átadása hozzátartozóiknak.

Az itthon maradt hallgatóság összefo- gására újra szerveztük a MEFESZ-t. Évfolyamom képviselőjeként az erdészek öt- tagú vezetőségének tagja voltam.

Az oktatás megindítása, a félév befe- jezése, az évvesztés elkerülése érdeké- ben tanáraink határozott lépéseket tet- tek. Fennállt a veszélye annak is, hogy a rendkívül alacsony hallgatói létszám miatt a bányászokhoz hasonlóan az erdőmérnök-képzést is más városba he- lyezik. Ezért oktatóink a tanítás mielőb- bi megkezdése mellett foglaltak állást. A MEFESZ állásfoglalása ettől annyiban tért el, hogy amíg a munkásság nem dolgozik, az egyetemi ifjúság sem lehet sztrájktrő. Végül az oktatás nem sza- bályos előadások, hanem a tanszéke- ken tartott beszélgetések formájában kezdődött meg november 12-én. A ki- esett idő pótlására a létszám állandó változása miatt a tanítási tervet többször át kellett dolgozni, és a vizsgahónapot februárra halasztani.

Novemberben több megrázó esetnek voltunk tanúi. Gondot jelentett az elme- nekült társaink hozzátartozóinak fogadá- sa. Információra éhesen, titkolt re- ménnyel érkeztek Sopronba – hátha visszajött gyermekük. Legtöbbször azon-